

Henk Schoonvelde: 'Het doel is dat in het weekend straks één man vierhonderd koeien kan verzorgen'

Ondernemen is een spel

*Een sterke, zelfredzame koe past bij de
arbeidsefficiënte insteek van ondernemen*

Een simpel systeem met een focus op economische efficiëntie in alle bedrijfsaspecten. Dat is de strategie van Henk Schoonvelde. Het resultaat: een hoge voerefficiëntie door een korte tussenkalftijd en een hoge arbeidsefficiëntie door robotmelken en drielwegkruisingen.

tekst **Florus Pellikaan**

Een open dag met een thema, het ziet er op het eerste oog wat onwennig uit. Maar het detail in de uitnodiging illustreert de ondernemende melkveehouder Henk Schoonvelde ten voeten uit. Hij verhiel zijn motto 'efficiëntie van arbeid, voeding en fokkerij' tot thema van de open dag. De verklaring is de ondernemersinslag waarmee Henk Schoonvelde (40) – de helft van zijn tijd werkzaam binnen de boerderij en de andere helft actief als mede-eigenaar van fokkerijorganisatie Xsires – met het melkveebedrijf bezig is. 'Ik zou net als mijn broer, die een safaripark in Tanzania heeft, ook zo een ander bedrijf kunnen hebben, zoals een hotel. Op afstand zie ik ook al vrij snel of iets wel of niet goed draait. Ondernemen is een spel en dat trekt me', vertelt Henk Schoonvelde.

'We hebben ook wel eens een deel van ons quotum verkocht en later weer teruggekocht. En al meer dan tien jaar zijn we lid van European Dairy Farmers (EDF), waarbij je je via technische en economische resultaten kunt spiegelen aan collega-ondernemers in Europa. Sommige mensen leven helemaal als boer, wij niet. Ik ben meer ondernemer dan koeienboer.'

Eerst uitgebreid in grond

Wie door de introductie van Schoonvelde denkt dat hij geen kwaliteiten als koeienboer heeft, slaat de plank echter mis. Vanuit goede technische en economische resultaten besloot hij twee jaar geleden een nieuwe stal te bouwen en een schaalvergrotingslag te slaan.

'Sinds 1300 boert familie Schoonvelde al op deze plek, het is voor mij een waardevolle familietraditie geworden. Ondanks dat ook het buitenland en andere ondernemingen me trokken, heb ik in 1997 besloten om het ouderlijk melkveebedrijf, waar ik al jaren op meewerkte, over te nemen. Dat is dan wel weer de zachte kant van het verhaal', vertelt Schoonvelde glimlachend. Hij heeft het melkveebedrijf in eigendom met zijn vrouw Ilse Schoonvelde (36), die in het onderwijs werkt. Op het moment van de overname bedroeg de bedrijfsomvang 1 miljoen kilo melk en

70 hectare grond. Op dit moment bedraagt het melkquotum 1,8 miljoen en is 135 hectare in eigendom. 'Het is een bewuste strategie geweest om zo lang mogelijk in de oude gebouwen door te boeren en zo veel mogelijk grond te kopen. Binnen EDF kwam iedere keer weer naar voren dat grond de dobber voor de toekomst is.'

De volgende stap die Schoonvelde voor ogen had, was voorsorteren op het einde van de quotering. In 2009 had hij daarom al het plan een nieuwe stal te bouwen. 'Maar er bouwden toen zo veel mensen dat je wist dat het quotum de boete voor deze stap zou zijn, dus zijn we blijven investeren in grond. Vorig jaar hebben we de stal gebouwd en we kunnen nu een jaar oefenen om daarna direct aan de uitbreiding te kunnen verdienen.'

Beleving met robot heel anders

De Drentse ondernemer heeft bij het ontwerp van de nieuwe stal nog het langst nagedacht over het al dan niet automatiseren van het melkproces. In eerste instantie was het doel om met een swing-overmelkstal goedkoop te gaan melken. 'Maar eigenlijk kende ik het spelletje van goedkoop melken al. In 2009 lukte het ons om in de oude gebouwen voor een kritieke opbrengstprijs van 18 eurocent te produceren. Ik twijfelde of het alleen focussen op goedkoop melken me nog wel twintig jaar zou motiveren. Vooral ook omdat dit extra eigen arbeid kost.'

Schoonvelde streeft juist naar een systeem waarbij één persoon het bedrijf kan draaien. 'Alle melksystemen voor 200 koeien en meer zijn meermanssystemen. Wanneer een medewerker dan de tweede persoon is, zoals in ons geval, dan moet je al twee medewerkers hebben, omdat ze niet ieder weekend werken. Het gevolg is dat je zelf nog altijd de sigaar bent.' Daarom besloot Schoonvelde ook melkrobots serieus te overwegen. 'Binnen EDF waren er meerdere leden die financieel heel goed met robots draaiden. Iets hogere kosten met meer omzet past ook bij de tijd die vanaf 2015 komt. Maar het bleek bij robotmelken net als bij inkruisen: de

Henk Schoonvelde en Tiemen Stegeman

Ter gelegenheid van de vorig jaar nieuw in gebruik genomen ligboxenstal organiseren Henk en Ilse Schoonvelde samen met hun kinderen Gijs en Fleur in Koekange een open dag.

Aantal koeien:	215
Aantal stuks jongvee:	200
Quotum:	1,8 miljoen kg
Rollend jaargemiddelde:	9725 4,20 3,59 ejr 2438
Grond:	135 ha eigendom
Arbeid	2 vak

negatieve geluiden zingen lang rond. Robotmelken en werken met personeel passen gewoon heel goed bij elkaar omdat je normale werktijden kunt hanteren.'

Met inmiddels een jaar ervaring is Schoonvelde blij dat hij voor robots heeft gekozen. 'Als ik nu op zondagmorgen naar de stal ga, voel ik me als iemand die zijn hond gaat uitlaten. Ik zet de radio hard aan en maak mijn rondje door de stal zonder vies of moe te worden. Die beleving is voor mij toch heel anders dan twee uur in alle vroegte melkstellen onderhangen en vervolgens moe aan de ontbijttafel zitten. En als ik nu een keer een weekend vrij wil, kan mijn medewerker het ook alleen.' Schoonvelde heeft vier dagen per week medewerker Tiemen Stegeman in dienst.

Kostprijs door stal 7 cent hoger

Met een dagproductie van 26 liter per koe verliet Henk Schoonvelde de oude en fors overbezette stal, om in de nieuwe te stijgen richting 34 liter. 'Doordat we de vaarzen en tweedekalfskoeien hebben gescheiden van de oudere koeien, produceren de vaarzen veel meer', zegt Schoonvelde en verwijst naar de 50,4 bsk die de vaarzen gemiddeld scoren. Om hoge quotumkosten te voorkomen, heeft hij door een lagere krachtvoergift de productie nu teruggebracht naar 31 liter per dag. Het streven is om de gemiddelde productie naar 11.000 liter te brengen als het quotum eraf is. De stal is gebouwd met werkplezier en arbeidsefficiëntie als uitgangspunten. Naast de melkrobots zijn de zijanten bij-

De stal is voorzien van de emissiearme Groene Vlag-vloer met waterbedden in de ligboxen

voorbeeld wel voorzien van gordijnen en is het dak geïsoleerd. Inclusief erfverharding, het opnieuw aanleggen van nutsvoorzieningen en verbouwingen in de oude stal kostte de nieuwbouw 4200 euro per koeplaats. 'Onze kritische opbrengstprij is door de stalbouw met zeven cent per kilo melk naar 27 cent gestegen. Het alternatief was niet groeien en schuldloos honderd koeien melken, maar ik denk dat het me niet genoeg voldoening zou geven. Bovendien kan de kritische kostprijs door omzetting in de toekomst wel weer terug naar 20 cent', verzekert Schoonvelde.

De melkveehouder is namelijk bezig met de aanvraag van een vergunning voor het uitbreiden van de stal naar vierhonderd koeien. 'Het voordeel van deze indeling met twee groepen koeien met elk twee robots is dat je zo weer een gedeelte met twee robots aan de stal kunt zetten. Zoals het nu met 220 koeien draait, moet straks één man in het weekend 400 koeien kunnen verzorgen.'

Alles draait in de bedrijfsvoering dan ook om simpel en goed plannen. Op één moment in de week worden koeien drooggezet en de koeien die de week erna droog moeten, gaan op hetzelfde moment alvast in een speciale groep met droogstandsrantsoen. Op de dag van droogzetten worden de koeien ook bekapt. De kalfjes krijgen al sinds jaren melk via de drinkau-

tomaat. 'Het meeste variabele werk zit in de werkzaamheden rond afkalven, insemineren en de attentiekoeien. Om dit te stroomlijnen streven we een vlak afkalfpatroon na en hebben we ingezet op sterke en zelfredzame koeien.'

Dat investeren in een hoge arbeidsefficiëntie rendeert, laat Schoonvelde met cijfers zien. Het arbeidsinkomen per vak ligt op 125.000 euro (waarbij de totale arbeid op 2 vak is vastgesteld). 'Als je dan een medewerker voor 50.000 euro per jaar hebt, hou je zelf ook nog wat over.' Het landwerk wordt voor 85 procent uitbesteed en het voeren van de melkkoeien is mogelijk de volgende stap. 'Als je rekent met een arbeidskostprijs van 25 tot 30 euro per uur is het snel efficiënt om uit te besteden.'

Liever dierrechten

De Drentse melkveehouder, die de koeien niet weid, moest bij de stalbouw ook voldoen aan de ammoniakregels en investeerde in de Groene Vlag-vloer. Het comfort van de roosters bevalt goed, al is er snel iets meer sprake van damslapers vanwege de zachte kunststof. In de boxen liggen waterbedden, die het nipt hebben gewonnen van diepstrooiselboxen. 'We twijfelden bij diepstrooisel over de hoeveelheid werk. Ik weet ook niet of we uiteindelijk de goede afweging hebben gemaakt, maar de koeien liggen prima.'

Nog even terug naar het emissiearme bou-

wen, dat Henk Schoonvelde maar niet krijgt uitgelegd aan de vele buitenlandse excursiegasten die zijn bedrijf vanwege het inkruisen bezoeken. 'In Italië ligt er vijf centimeter stront op de dichte vloer en blazen er dikke ventilatoren over. Die veehouder snapt niet waar we hier met luchtklepjes in de roosterspleten mee bezig zijn. Maar de burger snapt het ook niet. We hebben al sinds de jaren tachtig een mestprobleem en het is nog altijd niet opgelost. Ik had liever dierrechten gehad', stelt Schoonvelde. 'Inwisselbare dierrechten dan welteverstaan. Dan kun je de burger garanderen dat er in totaal niet meer dieren komen en er zijn hier in de buurt genoeg varkenshouders die een gat in de lucht springen als je hun varkensrechten wilt overnemen. Ik kan me niet anders voorstellen dan dat er nu gesloten melkveestallen met luchtwassers komen. Anders zitten er vanwege natuurgebieden heel veel bedrijven op slot.'

Tussenkalf tijd 379 dagen

In de operationele bedrijfsvoering focust Schoonvelde op een korte tussenkalf tijd. Momenteel ligt die op 379 dagen. De reden voor een korte tussenkalf tijd is voor Schoonvelde duidelijk. 'Een verse koe heeft een voerefficiëntie van 1,6 tot 1,7 en een oudmelkte een van 1 tot 1,2. Door een korte tussenkalf tijd ga je dus efficiënter met het voer om en dat is waar het in de toekomst om draait.' Het huidige krachtvoerconsumptie ligt op 23,5 kilo per kilo meetmelk inclusief meel in de voermengwagen.

De korte tussenkalf tijd is gemakkelijker te realiseren met de fokkerijkeuze die Schoonvelde eind jaren negentig maakte door de zuivere holsteinveestapel in te kruisen met andere rassen. 'De holsteinkoeien gingen ons steeds meer werk kosten. En terugdenkend kwamen we tot de conclusie dat we nooit meer zulke goede holsteinkoeien hadden gehad als toen we onze fh-koeien hadden ingekruist met holsteins. Daar kwamen heel beste koeien van, die zonder voermengwagen de honderd ton volmaakten. Daarnaast kwamen bedrijven die iets deden met kruisen van bijvoorbeeld holstein en mrij, er in de rap-

Het koppel is ingedeeld in een groep jonge en een groep oude koeien die beide door twee robots worden gemolken

porten van EDF en LEI altijd goed uit.' Schoonvelde had tijdens zijn stage in Amerika ook al ervaring opgedaan met jersey-holsteinkruislingen. En bij Alta werkte hij na zijn studie als jersey-specialist. 'Zo kwam ik in de kruisingswereld terecht en zag ik bij Walter Bosgoed heel goede resultaten met driewegkruisingen. Vervolgens ben ik in Duitsland gaan kijken en heb ik samen met Hans Kerkhof mijn eerste flechviehsperma in Oostenrijk van de stier Rumba gekocht.'

Meer uniformiteit met drieweg

Binnen het eigen bedrijf bouwde Schoonvelde vervolgens het kruisen uit, wat ook de interesse wekte van andere veehouders. Samen met Kerkhof is hij vervolgens de fokkerijorganisatie Xsires gestart die is gespecialiseerd in driewegkruisingen en actief is binnen de Benelux en Duitsland. Inmiddels melkt Schoonvelde al de vierde generatie driewegkruislingen met een holsteinvader uit achtereenvolgens Noors

roodbont, fleckvieh en weer holstein. 'Hoe langer je driewegkruising toepast, hoe uniformer de veestapel wordt. Bij F1-kruislingen heb je nog erg veel spreiding en lijkt de ene op vader en de andere op moeder. Bij driewegkruising ontstaat er met telkens tachtig procent heterosis een constante lijn met heel slijtvas te dieren.'

De driewegkruising is bij Schoonvelde het resultaat van meerdere opties uitproberen. 'We hebben ook fleckviehkruislingen nogmaals met een fleckviehstier geïnsemineerd, maar dan gaan ze te weinig produceren. Nu hebben we van alle drie de rassen een melk-, kracht- en allroundstier in voorraad en daarmee corrigeren we wat de koe nodig heeft.'

Dierdagdosering 2,3

De resultaten die Schoonvelde met de kruislingen boekt, spreken voor zich. Zo ligt het aantal dierdagdoseringen inclusief jongvee en droogzetters op 2,3 en be-

draagt het percentage geboorten 111 procent. Dat de productie ook goed voor elkaar is, illustreert Schoonvelde met enkele voorbeelden. Een vaars aan het voerhek met fleckvieh maal Noors roodbont als bloedvoering staat voorspeld op 12.293 kg melk met 3,51% vet en 3,38% eiwit. Niet veel verder staat een vijfde-kalfskoe met een voorspelde lijst van 13.050 kg melk, 3,78% vet en 3,63% eiwit. 'Door mijn ondernemersinstek heb ik minder emotie bij koeien dan sommige anderen. Ik snap de voorliefde van veehouders voor holstein en als je er echt meer tijd en inspanning in wilt steken, kun je er goed mee boeren. Wij gebruiken holstein ook dankbaar in de driewegkruising. Maar wij houden van een simpel systeem en dan passen dit soort kruislingen heel erg goed. We doen nooit aan drachtcontrole, 95 procent van de koeien kalft zelf af en de vervanging ligt op 20 procent. Daardoor is op alle vlakken een hoge efficiëntie te halen.'

Open dag op 17 en 18 oktober

Henk en Ilse Schoonvelde stellen de nieuwe stal open voor bezoek op vrijdag 17 en zaterdag 18 oktober. De vrijdag is vooral voor de collegamelkveeouders en er zullen tussen 11.00 en 14.00 uur een flink aantal kruislingen aan het voerhek worden

tentoongesteld. Op zaterdag zijn ook burgers welkom.

De beide open dagen starten om 11.00 uur en duren op vrijdag tot 17.00 en op zaterdag tot 15.00 uur. Ook zijn er diverse standhouders aanwezig. Het adres is: Schoonveldeweg 2, 7958 PH Koekange.